

**Moderní dějiny
- Recenze
(Barbora Vísnerová, 3.G.)**

Sebastián Haffner – Hitlerův vzestup a pád

Nakladatelství NAŠE VOJSKO s.r.o.

Praha 2009

Odborná publikace o 250ti stranách

Kniha je rozdělena do sedmi charakterizujících oddílů, které nejsou podrobným životopisem, ale zajímavým esejem popisujícím nejvýznamnější úseky Hitlerova politického života. Kniha je velmi čtivá a srozumitelná a velmi mi přispěla k lepšímu pochopení německé (vlastně i světové) historie této doby, tj. druhé světové války. Čtení této knihy mě opravdu bavilo, stejně jako její zpracování. Zde jsem vytvořila vlastní strukturu této knihy:

1. Život

„Rozhodujícím znakem Hitlerova života je jeho jednorozměrnost.“ (str.17)

Již ve své první – neveřejné části života byly Hitlerovi politické vnitřní představy v mnohém neobvykle ustálené, ale jeho osobní život byl velmi duševně chudý. Tak tomu zůstává i v druhé – veřejné části života, ve které se rovněž stále intenzivně zajímá o politické dění.

„Nejprve je utvářen dějinami a pak je utváří.“ (str.18)

V obou částech Hitlerova života chybí vše, co lidskému bytí obvykle dodává hloubku, rodinné teplo i vážnost: vzdělání, zaměstnání, láska, přátelství, manželství, otcovství. Jednalo se o bezobsažný život, Hitler postrádal lidské rysy, neprošel žádným charakterovým a osobnostním vývojem, naprosto postrádal schopnost sebekritiky a po celou dobu byl ochoten spáchat sebevraždu.

„Evropa před první světovou válkou byla daleko političtější než dnes.“,

„Pro mladého Hitlera byla (politika) opravdu vším.“ (str.24), „Hitlerův

antisemitismus je východoevropského původu.“, Dalším výsledkem vídeňských let se stal velkoněmecký nacionalismus. Díky němu Hitler učinil v r.1913 první politické rozhodnutí ve svém životě – týkalo se emigrace do Německa.“ (str.25 – 26), „Rakousko se musí rozpadnout, ale z jeho trosk povstane Velkoněmecká říše, ...“ (str.27)

Emigrací se Hitler vyhnul vojenské službě v rakouské armádě, ale zároveň r.1914 dobrovolně narukoval do armády německé.

Revoluce r.1918 vytvořila podmínky pro Hitlerův vstup do politiky → zapřísáhlým odpůrcem: *„Již nikdy více listopad 1918“* → mylná domněnka, že příčinou porážky byla revoluce, která ve skutečnosti byla jejím důsledkem.

Hitler dospěl poznání, že dokáže skvěle řečnit a svým řečením zhypnotizovat davy → rozhodnutí stát se vůdcem: *„Uskutečním všechno!“* Tolik k otázce, kolik ze svého vnitropolitického a zahraničně politického programu dokáže ve zbytku svého života uskutečnit, po dosažení plné nezávislé moci r.1934.

„Vědomě a všemožně pracoval na své nenahraditelnosti, v duchu hesla ‚Já nebo chaos!‘ Skoro by se dalo říci, že se řídil heslem ‚po mně potopa‘.“ (str.38)

Hitler byl hnán délkou svého života → tlak vedoucí k překotným a nesprávným politickým rozhodnutím → podřídil osud a zánik Německa vlastnímu životu a smrti a spojil je v jedno: „*Osud říše závisí pouze na mně.*“

1. Činy

„*Svémi činy zmátl a vnitřně odzbrojil protivníky ...*“ (str.47)

Kromě řečnictví a hypnotizérství se Hitler realizoval jako energický, nápaditý a efektivní tvůrce → výtvořitel: NSDAP, SA.

Hitler poutal pozornost k pozitivním činům režimu → Hospodářský zázrak, plná zaměstnanost (do 3 let po dosazení do funkce říšského kancléře), ekonomický rozkvět → „divotvorce“ → Hitler laikem, který dosadil znalé lidi, dodal inspiraci a vydal rozkazy → úspěšně provedené vybudování nového vojska a znovuvyzbrojení Německa + vypracoval organizační strukturu wehrmachtu.

Po triumfu nad Francií r.1940 se i poslední odpůrci nechali přechodně zmást:

„*A musel mít (odpůrce) mimořádně silný charakter, aby dokázal odolat přívalu úspěchů a zázračných činů.*“ (str.58) a také mimořádnou prozíravost a odhad,

jelikož Hitler svými proslovami dokázal nahlodávat lidskou mysl → lidé začali pochybovat o svých dosavadních názorech → stali se jeho stoupenci → Hitler za méně než deset let sjednotil skoro celý národ a to činy, nikoli demagogií.

Ovšem do činů ničitelství vložil stejnou energii → likvidace právního státu a ústavní struktury.

Neutrálními činy byly proměny společnosti (které započali již před Hitlerem a pokračovali i po něm): demokratizace a zrovnoprávnění – zrušení stavů a zmírnění třídních rozdílů (zejména v armádě); převrat v sexuální morálce – odmítání křesťanské askeze a měšťanské zdrženlivosti; emancipace žen – zastávání mužských povolání (za války).

Dalším společenskou proměnou (nikoli už neutrálním činem) byla „socializace lidí“ – nucení vést organizovaný, kolektivní „socialistický život“, tedy účast v různých spolcích.

„*Všechna negativa se naplno projevila nebo rozvinula až v druhé polovině jeho vlády.*“ (str.69)

Hitler přiznal, že vše sloužilo přípravě na válku (i mír) → zlikvidovaná státní struktura, neexistující ústava a nástupce → „*Svůj politický časový plán podřizoval předpokládané délce svého života*“ (str.73) Řízený chaos, jehož byl absolutním vůdcem, ničím omezeným a svazovaným → „*Německá říše musela přestat být státem, aby se mohla stát dobovačným nástrojem.*“ (str.75)

1. Úspěchy

Spadají do období dvanácti let – 1930 – 1941.

Hitler se po sérii úspěchů chápe r.1934 totální moci a tím již ve vnitřní politice nemá, co získat, a tak začíná série zahraničněpolitických úspěchů, které trvají až do r.1939. V této době začínají jeho vojenské úspěchy a Hitler r.1941 ovládá evropský kontinent.

„Deset let úspěchů, potom dvanáct let nepřetržité, závratně úspěšné série a pak čtyři roky neúspěchů, končících katastrofou. A mezi jednotlivými fázemi vždy narazíme na ostrý zlom. (str.81) „Tajemství křivky Hitlerových úspěchů je dán obratem a změnou protivníků ...“ (str.84) jednalo se o protivníky, kteří nebyli schopni nebo ochotni opravdového odporu → „Takový instinkt je pro politika bezpochyby užitečný, ale spíše se podobá větření mrchožravého supa než ostrému pohledu orla.“ (str.113)

Hitler se v prvních pěti letech vezl na vlně anglického appeasementu, který měl ve své podstatě měl podíl na překvapivém úspěchu jeho tažení proti nečinné Francii r.1940, díky němuž se stal v očích svých obdivovatelů „největším vojevůdcem všech dob“

„Německo nebylo monarchií, diktátor byl nesesaditelný a nevyměnitelný, ve straně a tátu nevládla skoro žádná hierarchie, neexistovala ústava (ani fašistická!), nedošlo ke skutečnému spojení s tradičními vyššími třídami.“ (str.97)

1. Omyly

„ (Hitler) nechtěl být pouhým politickým pragmatikem, ale politickým myslitelem a tím, kdo vytyčuje cíle, tedy ‚programatikem‘, a navíc nejen Leninem, ale Marxem hitlerismu. Pochopil, že politik pracující podle určité teorie nebo ‚programu‘ má obecně těžší život než pragmatik. ... Ale je pravdou, že politiku dělal v souladu s programem, který si sám vytvořil a tím si praktický život spíše komplikoval než usnadňoval.“ (str.118-9)

„Hitler sice v otázkách načasování spoléhal na svůj instinkt a svou ‚intuici‘, ale v politické strategii se řídil naprosto pevnými, dokonce strnulými idejemi, které si navíc uspořádal tak, aby vytvářely do jisté míry logický, i když v okrajových částech poněkud roztřepený systém, v marxistickém smyslu bychom mohli hovořit o ‚teorii‘.“ (str.120)

Hitlerovy výchozí body myšlení jsou vesměs neoriginální, originální jsou pouze bludy a omyly, které z původních idejí vytvořil.

„Politika je válkou a přípravou na válku. A v této válce jde především o životní prostor.“ (str.123) → jde také o nadvládu a podrobení a vytrvalých válkách mezi národy jde o světovládu, ale v boji proti židům stojí na jedné straně (právě proto, aby se mohli nadále věnovat vzájemnému boji o životní prostor, jelikož v Hitlerově pojetí byly války vždy dobytelské) → „Žid‘ je nepřitelem všech.“ (str.128) → židé chtějí vyhladit celé lidstvo, jsou svou podstatou mezinárodní a neschopní vytvořit stát, nejsou náboženským společenstvím, ale

nikdy se Hitler definitivně nerozhodl, zda jsou rasou nebo národem →
„Hitlerovu specifickou nenávist k Židům lze označit za klinický jev.“ (str.147)
„Viděl svět takový, jaký ho chtěl vidět.“ (str.135)

1. Chyby

„Hitler nedokázal to, o co usiloval, ale způsobil cosi zcela jiného, i když také se závažnými důsledky.“ (str.154)

Hitler sledoval dva zcela rozdílné cíle, které si vzájemně překážely. Prvním bylo ovládnutí Evropy Velkoněmeckou říší a druhým bylo „odklizení“ židů, kterým zatížil svou politiku. → Hitler si vytvořil nepřátele z přátel. Francie a Anglie si chtěly Mnichovskou dohodou vykoupit „mír pro Naši epochu“. Nyní byla zapotřebí trocha taktu, jemnocitu, trpělivosti a konstruktivního státnického umění. Válka nebyla vůbec zapotřebí. R.1940 mohl Hitler míru s Francií dosáhnout kdykoliv a mohl to být nejspodnější způsob uzavření míru s Anglií, se kterou počítal jako se spojencem. → „Výsledkem mohl být vznik svazu evropských států nebo alespoň obranné a ekonomické společenství.“ (str.168) → „V jeho politických představách znamenalo vítězství silnějšího vždy rovnou zničení slabšího nebo jeho bezpodmínečné podrobení.“ „Hitler spatřoval konečný účel veškeré politiky ve vítězné válce, ne v dosažení míru.“ (str.172) → Nastal správný čas na dobytelské tažení na Rusko, které si Hitler nárokoval jako životní prostor Německa → po úspěšné ruské ofenzívě pod Moskvou Hitler načerpal přesvědčení, že „již není možné vybojovat vítězství“ a podnítil vyhlášení války s Amerikou, kterému se do té doby tak bránil → „I v tomto případě jsem ledově chladný, pokud není německý národ dostatečně silný, připravený nést oběti a prolít krev za vlastní existenci, tak ať zhyne a je zničen jinou, silnější mocí ... V takovém případě nevěnuji německému národu jedinou slzu.“ → zpečetění porážky → „Do r.1941 se světu tajil dech nad Hitlerovými politickými a vojenskými činy. S tím byl konec. Nyní měl svět tajit dech nad Hitlerovými zločiny.“ (str.185)

1. Zločiny

„Nechal zabít bezpočet nevinných lidí, a to ne pro politické nebo vojenské účely, ale kvůli svému osobnímu uspokojení.“ (str.189) „Hitler své masové vraždy páchal za války, ale přitom se nejednalo o válečné akty.“ (str.191)
V den vypuknutí války vydává Hitler rozkaz k hromadnému usmrcování nemocných v celém Německu, čímž vzbudí vlnu odporu. Ten samý měsíc

započne likvidační akce zaměřená na německé Cikány. O měsíc později se oběťmi této hromadné likvidace stává polská inteligence, elitní vrstvy. zbytek obyvatelstva je zbaven práv a zotročen. Stejně tomu je i v Rusku. Ovšem nejzrozsáhlejšího vyvražďování se Hitler dopustí na Židech. Jelikož nemohl od německé veřejnosti očekávat souhlas a nechtěl vyvolávat nežádoucí neklid (se kterým se setkal při „milosrdné smrti“ pro nemocné), transportoval německé Židy nejprve do českého ghetta v Terezíně, tudíž byli pro Němce oficiálně pouze „přesídlení“. Po vyhlášení války Americe, kdy se vnitřně vyrovnal s porážkou, již nemusel brát ohledy na důsledky a odezvy svého zločinu v Anglii a Americe. A tak si mohl dopřát zadostiučinění a nařídít „konečné řešení židovské otázky“. → „*Politika, pro niž prokázal velké nadání, najednou Hitlera přestala zajímat. Pro cíl, jenž hodlal splnit, ji už nepotřeboval.*“ (str.217) → „*Zásadně končím teprve pět minut po dvanácté.*“

1. Zrada

Hitler učinil pravý opak toho, co Ludendorff v první světové válce, rozpoutal „akci bouře“, tj. nechal nečekaně zatknout zhruba 5000 bývalých ministrů, poslanců, stranických funkcionářů a dalších politických činitelů Výmarské republiky.

Energii, s jakou dobyl svá vítězství a s jakou se věnoval zničení Židů, vrhl do naprostého zničení Německa. → „*Nejvíce a nejhůře však Hitler uškodil, zcela objektivně pohlíženo, samotnému Německu.*“ (str.222)

Snažil se zabránit opakování listopadu 1918, měl k tomu pevné odhodlání. → Ardenská ofenzíva – z vojenského hlediska nesmyslná akce, jelikož opozice byla v přesile → z východu byly stažené jednotky → oslabení východu → Hitler se obrátil proti Němcům – poslal do zbraně domobranu pod příslibem brzkého nasazení zázračných zbraní, aby udržel bojovou morálku → „...
Postarat se alespoň o to, aby ‚zrádci‘, když už s ním nehodlali vytrvat až do hořkého konce, byli vystaveni ruské pomstě.“ (str.234) → mrhání životy → Vzkaz západu, že právě v něm vidí hlavního nepřítele, nikoli v Rusku